

Сазонець І. Л., д.е.н., проф.

ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В УМОВАХ ПЕРМАНЕНТНИХ КАТАСТРОФ ТА ВИЯВЛЕННЯ ЧИННИКІВ СТАЛОГО ТУРИЗМУ

Упродовж XXI сторіччя збитки від катастроф в усіх сферах економіки різко зросли в багатьох розвинених країнах та країнах, що розвиваються. Тенденція до збільшення збитків зростає, що робить активне управління ризиками більш важливим, ніж будь-коли. Особливо це стосується сфери міжнародного туризму. Катастрофи, що впливають на туристичну діяльність, є форс-мажорними обставинами, подіями з низькою ймовірністю, але мають високий рівень негативного впливу на туристичну галузь.

Думка про те, що стихійні лиха можуть мати постійний довготерміновий вплив на результати економічної діяльності, не завжди є очевидною, тому що ці події є рідкими. Такі події принципово відрізняються від створеної людиною макроекономічної катастрофи (наприклад, валютна чи банківська криза). Катастрофи можуть тимчасово стимулювати зростання окремих сегментів економіки. Відбувається це шляхом зростання попиту на окремі товари та послуги, оскільки населення та бізнес компенсує втрачений капітал. Економіка може спочатку постраждати, оскільки можуть бути втрачені життя та знищений продуктивний капітал. Економіка може занепадати протягом обмеженого періоду, але врешті-решт відновиться, оскільки граничний приріст капіталу буде підійматися до аномально високого рівня. Це призведе до повернення рівня доходу до передкризових показників. Стихійні лиха, техногенні катастрофи, економічні кризи, пандемії призводять до повільного зростання, тому що механізми відновлення не можуть швидко компенсувати прямий негативний ефект від втрати капіталу. Відповідно до цієї гіпотези, після катастрофи виробництво може продовжувати зростати в довгостроковій перспективі, але постійно нижче, ніж його тренд до катастрофи. Окремою мірою це стосується і туристичної галузі. Однак туристична галузь більш чутлива до економічних криз та катастроф. Туристична галузь страждає найбільш, бо значна кількість масових туристів може дозволити собі відкласти подорожі на більш пізній час та спрямувати гроші на інші статті сімейного бюджету.

Складові частини подорожей та туризму, такі як: розміщення, транспорт, громадське харчування, рекреація та обслуговування відвідувачів є однією з рушійних сил економічного розвитку в багатьох розвинутих країнах та країнах, що розвиваються. Всесвітня туристична організація стверджує, що за останні шість десятиліть туризм переживає постійне зростання та диверсифікацію. Він стає одним із найбільших і швидкозростаючих економічних секторів у світі. Сьогодні відкривається все більше сфер для інвестування в розвиток туризму, що перетворює сучасний туризм на ключовий двигун соціально-економічного прогресу. Однак існують об'єктивні фактори, що гальмують розвиток туризму. Нижче наведено короткий перелік окремих подій, які суттєво вплинули на індустрію туризму протягом останніх років. Усі ці події спровокували невизначеність і падіння туристичного бізнесу:

- теракти в США 11 вересня 2001 р.
- спалахи вірусу SARS 26 лютого 2003 р.
- цунамі в Індійському океані 26 грудня 2004 р.
- тропічні циклони, ураган Катріна 23 серпня, 2005 р.
- Сичуанський землетрус у Китаї 12 травня 2008 р.
- землетрус на Гаїті 12 січня 2010 р.
- аварія на АЕС у префектурі Фукусіма 2011 р.,
- землетрус і цунамі в Японії 11 березня 2011 р.
- тайфун «Хайян» на Філіппінах 8 листопада 2013 р.
- пандемія COVID-19, 2019–2021 рр.

Значна частина наукової літератури сьогодні високо оцінює важливість «сталого» розвитку туризму. Значення сталості має економічне підґрунтя поряд із соціальним та екологічним вимірами. Досягти рівня сталого туризму можливо тільки в умовах мінімізації наслідків катастроф та їх передбачення. Тож, щоб визначити туризм як «сталий», необхідна його відповідність наступним чинникам: 1) оптимально використовувати ресурси навколишнього середовища збереження природної спадщини та біорізноманіття; 2) поважати соціокультурну автентичність приймаючих громад, зберігати їх збудовану та живу культурну спадщину і традиційні цінності; 3) забезпечити соціально-економічні вигоди всім зацікавленим сторонам; 4) мінімізувати економічні наслідки природних, техногенних та економічних катастроф та мати способи їх попередження. Усі види туристичної діяльності будь-якої мотивації – відпустка, ділові поїздки, конференції, екстремальні подорожі та екотуризм, – мають бути сталими. Сталий розвиток туризму вимагає інформування про ризики всіх зацікавлених сторін. Досягнення сталого туризму є безперервним процесом і вимагає постійного моніторингу впливів, введення необхідних профілактичних та/або коригувальних заходів, коли це необхідно.

УДК 338.48